

Brahms' Vierde en Bruchs Viololconcert

Alexei Ogrintchouk dirigent Liza Ferschtman viool

08.03 Apeldoorn
09.03 Arnhem
10.03 Nijmegen
15.03 Zwolle
16.03 Doetinchem
17.03 Enschede

programma

Calliope Tsoupaki (1963)

Falling (wereldpremière)

Max Bruch (1838-1920)

Viololconcert nr. 1 in g, opus 26
Vorspiel | Adagio | Finale: allegro energico

Pauze

Johannes Brahms (1833-1897)

Symfonie nr. 4 in e kl. t., opus 98 (1885)
Allegro non troppo | Andante moderato
Allegro giocoso | Allegro energico e passionato

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Tijdloze muziek

Het concert zal beginnen met de wereldpremière van *Falling*, een werk van de Grieks-Nederlandse componiste Calliope Tsoupaki. Na haar studie in Athene is ze in Den Haag bij Louis Andriessen gaan studeren. Haar omvangrijke oeuvre bevat onder meer opera's, oratoria, koorwerken en kamermuziek en wordt veelvuldig in binnen- en buitenland uitgevoerd. Van 2018 tot 2021 was ze Componist des Vaderlands. In 2021 kreeg zij de prestigieuze Matthijs Vermeulen-compositieprijs voor de coronacompositie *Thin Air*. In haar werk maakt ze verbindingen tussen haar Griekse afkomst en haar liefde voor oude én eigentijdse muziek. Het resultaat is een compleet eigen stijl en tijdloze muziek waarbij soms gebruik wordt gemaakt van oosterse instrumenten uit de volksmuziek in combinatie met westerse instrumenten.

Falling, het orkestwerk dat zij in opdracht van Phion componeerde, is geschreven voor een symfonieorkest met een traditionele bezetting. De klank van het orkest is door de eeuwen heen steeds veranderd. Het orkest in de tijd van Mozart is een ander orkest dan in de laatromantiek. Veel componisten in de twintigste eeuw hebben het orkest radicaal anders laten klinken. Calliope Tsoupaki vraagt zich af hoe het orkest nu zou moeten klinken. Door haar eigen idioom te combineren met de klank van het traditionele repertoire creëert Tsoupaki een nieuwe en tegelijkertijd herkenbare orkestklank.

In *Falling* is veel te horen; de nacht valt, de stilte valt, de regen valt. Je kunt voor iets of iemand vallen. Vallen kan een gemoedstoestand zijn van loslaten en overgave. Vallen kan voor iedereen anders zijn. *Falling* is daarmee een uitermate afwisselende compositie. De muziek is zeer contrastrijk. Soms is de klank heel transparant, alsof er veel is losgelaten en gevallen. Soms is de muziek juist dicht en dreigend. Wat gebeurt er als alles valt...?

Concert of fantasie?

In tegenstelling tot Tsoupaki waren Brahms en Bruch van mening dat muziek niet in staat was om iets concreets uit te drukken. Het idee van programmamuziek stond hen niet aan. Ze hadden weinig waardering voor 'nieuwe' componisten als Berlioz, Liszt, Wagner en Strauss. Ze lieten zich liever inspireren door componisten uit het verleden zoals Bach, Beethoven en Mendelssohn. Toch is hun muziek zeer romantisch; rijk aan verrassende melodische en harmonische wendingen, waardoor de draagkracht van de muziek bijzonder emotioneel is.

Brahms en Bruch waren goede pianisten maar slechte violisten. Daarom maakten zij dankbaar gebruik van de diensten van mees-terviolist Joseph Joachim. Deze hielp hen bij het vormgeven van de vioolpartijen voor Bruchs eerste vioolconcert en voor Brahms' enige vioolconcert. Joachim was uitzonderlijk virtuoos en creatief bij het bedenken van nieuwe speelstijlen en het gebruik van dubbelgrepen en akkoorden. Hij heeft de première verzorgd van beide concerten.

BRUCH WILDE HET WERK AANVANKELIJK GEEN CONCERT NOEMEN, MAAR EEN FANTASIE

Het eerste vioolconcert van Bruch was al voltooid in 1866 maar het werk maakte toen niet veel indruk. Pas daarna heeft Bruch de hulp van Joachim ingeroepen en heeft het werk zijn huidige vorm gekregen. Ofschoon Bruch zeer gehecht was aan tradities, hield hij zich niet netjes aan de regels die destijds voor een vioolconcert golden. Om die reden wilde hij het werk aanvankelijk geen concert noemen, maar een fantasie. Joachim heeft Bruch ervan overtuigd dat het werk voldoende contrasten bezat om het toch een concert te noemen. Net als dat van Beethoven begint het eerste vioolconcert van Bruch met de pauken. Het eerste deel ontwikkelt zich als een fantasie, de traditionele sonatevorm is niet goed te herkennen. Wellicht heeft de componist er daarom voor gekozen om dit deel *Vorspiel* te noemen. Het tweede deel vormt met zijn uitgesponnen lyrische melodieën het hart van het concert. Voor het derde deel maakt Bruch gebruik van een thema dat uit de volksmuziek lijkt te komen.

Traditie en vernieuwing

Over zijn eerste symfonie heeft Brahms twintig jaar gedaan; door zijn bewondering voor Beethoven lag de lat erg hoog. Daarna ging het sneller. Binnen tien jaar had hij nog drie symfonieën gecomponeerd. De *vierde symfonie* brengt alles samen wat Brahms als componist had geleerd: complexe melodieën en harmonieën gebruiken om het hart van de luisteraar te bereiken.

Brahms staat bekend als een componist die met overtuiging vasthield aan muzikale tradities. Toch zijn er in de *vierde symfonie* veel elementen die anders zijn dan in de traditionele symfonische vorm. Zo is de expositie in het eerste deel zeer uitgebreid. De muzikale ideeën buitelen over elkaar heen, zodat je van wel vier thema's kunt spreken in plaats van de gebruikelijke twee. De expositie wordt niet herhaald, zoals eigenlijk bij een symfonie wel gebruikelijk is. Ook in het tweede deel worden er maar liefst drie verschillende thema's geïntroduceerd die later met elkaar gecombineerd en verweven worden. Het derde deel zou volgens de traditie een menuet of een scherzo moeten zijn maar Brahms componeerde dit vrolijke deel in een tweekwartsmaat. Voor het vierde deel week Brahms ook af van de traditie en koos juist een oude muzikale vorm: de passacaglia. De blazers, nu met trombones (die de eerste drie delen niet spelen), beginnen met acht akkoorden. De bovenste noten van die akkoorden vormen de melodie die vervolgens dertig keer wordt herhaald, steeds op een andere manier, door andere instrumenten en steeds met een hele andere begeleiding. Brahms is nooit getrouwd geweest. Op jonge leeftijd is hij een aantal keer teleurgesteld geweest in de liefde en heeft toen besloten zijn leven te wijden aan de muziek en niet aan een gezin. Dit in tegenstelling tot Max Bruch, die verzucht schijnt te hebben dat hij als Brahms gecomponeerd zou hebben als hij geen gezin had moeten onderhouden.

Jacob Jansen

BRAHMS EN BRUCH WAREN GOEDE PIANISTEN MAAR SLECHTE VIOLISTEN

biografie

Alexei Ogrintchouk

De Nederlands-Russische dirigent Alexei Ogrintchouk geeft al vanaf zijn dertiende concerten als hoboïst in Rusland, Europa en Japan. Hij studeerde af aan de befaamde Gnessin Staatsacademie voor Muziek in Moskou en het Parijse conservatorium en won een aantal internationale concoursen, waaronder op 19-jarige leeftijd het prestigieuze CIEM-concours van Genève. Daarnaast was hij de winnaar van twee Victoires de la Musique Classique in 2002, de Russische Triomfprijs in 2005 en de Borletti-Buitoni Trust Award in 2007. Bovendien maakte hij deel uit van de prestigieuze Rising Stars- en BBC New Generation Artists-programma's. Alexei Ogrintchouk is sinds augustus 2005 als solohoboïst verbonden aan het Koninklijk Concertgebouworkest. Daarvoor bekleedde hij vanaf zijn

twintigste dezelfde functie bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Als charismatische en technisch briljante hoboïst heeft hij gesoleerd onder de grootste dirigenten en bij de beroemdste orkesten van de wereld. Ogrintchouk werd in 2011 als opvolger van Maurice Bourgue benoemd tot hoofdvakdocent aan de Haute École de Musique de Genève. Hij is sinds 2010 gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en geeft wereldwijd masterclasses. Als dirigent stond Alexei Ogrintchouk onder andere voor het Orkest van het Mariinski-theater, het Sint-Petersburgs Filharmonisch Orkest, en het Verbier Festivalorkest.

Ogrintchouk is sinds 2023 chef-dirigent van Phion.

biografie

Liza Ferschtman

Als dochter van befaamde Russische musici kreeg Liza Ferschtman al op vijfjarige leeftijd haar eerste vioollessen. Zij studeerde eerst bij Herman Krebbers en later aan het Curtis Institute of Music in Philadelphia en de Guildhall School of Music and Drama in Londen. Op 17-jarige leeftijd won ze het Nationaal Vioolconcours Oskar Back. In 2006 ontving zij de prestigieuze Nederlandse Muziekprijs. Als soliste trad ze over de hele wereld op met orkesten als het Koninklijk Concertgebouworkest, het Dallas Symphony Orchestra en het London Philharmonic Orchestra. Een van haar hoogtepunten was een uitgebreide internationale tournee met het Festivalorkest van Boedapest, die door de New York Times als 'niets minder dan een openbaring' werd omschreven.

Op het gebied van kamermuziek musiceerde Liza Ferschtman met pianisten als Inon Barnatan, Jonathan Biss en Enrico Pace en bezocht ze befaamde podia als de Wiener Konzertverein, de Wigmore Hall in Londen en het Amsterdamse Concertgebouw. Van 2007 tot 2021 was ze artistiek leider van het Delft Chamber Music Festival, dat zij tot een toonaangevend festival in de wereld heeft gemaakt. Inmiddels heeft Ferschtman een omvangrijke cd-collectie opgebouwd. Daarin een bijzondere opname met duo's voor viool en cello met haar vader Dmitri Ferschtman. Op haar laatste cd staat o.a. de Serenade van Bernstein met Phion-voorloper Het Gelders Orkest. In 2021 werd ze benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau voor haar verdienste voor het Nederlandse muziekleven.

biografie

Calliope Tsoupaki

De in Griekenland geboren Calliope Tsoupaki studeerde piano, muziektheorie en compositie in Athene. Ze verhuisde naar Nederland en rondde haar opleiding af aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Louis Andriessen. In de jaren daarna heeft ze grote naam gemaakt als vooraanstaand componist. Theaterkrant Magazine noemde haar zelfs de 'Monteverdi van de 20e eeuw'. Met haar oeuvre van meer dan 100 werken in alle mogelijke genres is ze met grote regelmaat op de nationale en internationale podia te horen.

Van 2018 tot 2021 was ze 'Componist des Vaderlands'. In die tijd componeerde ze *Thin Air* als reactie op de coronapandemie, een werk dat overal werd uitgevoerd en waarmee ze de Mattheüs

Vermeulenprijs won. Sinds 2007 is ze hoofdvakdocent compositie aan het Haags Conservatorium.

In haar composities verweeft Calliope Tsoupaki de culturen van Oost en West tot een contemplatief en spiritueel geheel. Haar werk bevat elementen die refereren aan haar Griekse afkomst maar ook aan haar voorliefde voor oude en hedendaagse muziek. Haar stijl is daardoor zeer persoonlijk en tijdloos. Maar voor alles wil ze muziek schrijven die zo simpel en helder mogelijk is.

Kijk hier naar een interview met Calliope Tsoupaki over *Falling*:

biografie

Phion, Orkest van Gelderland & Overijssel

Phion, Orkest van Gelderland & Overijssel, wil voor zoveel mogelijk mensen van betekenis zijn met live symfonische muziek. Met onze chef-dirigent Alexei Ogrintchouk en onder de bezielende aanvoering van onze concertmeesters Mathieu van Bellen en Bas Treub bieden we een grote variëteit aan muzikale programma's, met als doel te inspireren en te verrassen. Daarbij worden niet alleen bestaande tradities bevestigd en versterkt, maar ook grenzen verlegd en kaders doorbroken. Het orkest introduceert nieuwe thema's en gaat samenwerkingen aan binnen en buiten het eigen vakgebied.

Door de rijke symfonische programmering, coproducties met culturele partners, coachingsactiviteiten in de amateursector, muziekeducatie en talentontwikkeling en door het begeleiden van de Nederlandse Reisopera en van diverse koren, vervult Phion een actieve rol in de Gelderse en Overijsselse samenleving. Hiermee is het orkest trots onderdeel van het culturele ecosysteem van deze twee provincies, en stevig verankerd in de samenleving.

Phion beleef je elke keer anders en er valt voor iedereen iets te ontdekken. We ontmoeten je graag.

BINNENKORT IN DE CONCERTZAAL

Kijk op phion.nl:

voor meer informatie én alle concerten, en

schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte

Tot en met 12.04

Robin Hood – familievoorstelling 6+

646 jaar na de eerste verhalen komt volksheld Robin Hood opnieuw tot leven. Phion en Theater Sonnevancck maakten een eigentijdse familievoorstelling van de legende. Nog te zien in: Eindhoven, Haarlem, Zwolle, Maastricht, Schiedam, Tilburg, Amsterdam, Dordrecht, Deventer, Nijmegen.

19.04 – 21.04

Daphnis et Chloé van Ravel

De jonge Engelse dirigent Kerem Hasan is voor het eerst bij Phion. Met een geraffineerd Frans programma: *Ricercare* van Andriessen, *Les nuits d'été* van Berlioz en *Daphnis et Chloé* van Ravel. Soliste is niemand minder dan Véronique Gens. Te horen in Enschede, Arnhem en Nijmegen.

26.04 – 05.05

Vieren en herdenken

Een kamermuziekprogramma waarin Jesse Laport, spoken word artist, ons meeneemt in een verhaal waarin gevierd en herdacht wordt. Met werken van Mozart, Stravinsky, Satie en Brahms en Klezmer-muziek. Te beluisteren in Nijverdal, Goor, Hardenberg, Kampen en Dinxperlo.

Volg ons:

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Dirkzwager, Koninklijke Burgers' Zoo, Aldino Moda, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Den Hartog Heuff notarissen, DK Makelaars, Eshgro, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Regalis, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Je kunt Phion op allerlei manieren steunen. Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.

Deze productie
is mogelijk
gemaakt
door

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND **NL**

Orkest van
Gelderland
& Overijssel